

Kræfters frie Spil, men samtidig vil en saadan Lovgivning betyde et Værn for det frie Initiativ, for Personlighedens Udfoldelse, fordi Arbejdets Ret sikres overfor Spillet. Nej, den Liberalisme, som i Dag er en levende Virkelighed, er den, der erkender, at mægtige Særinteresser, mægtige Monopoler skal fjernes, forinden det frie Initiativ virkelig kan udfolde sig, og paa dette Grundlag, nuanceret paa forskellig Maade i de forskellige Lande, er det i Virkeligheden, at Nutidens Liberalisme kæmper Landene rundt. Det er ikke saa længe siden, at jeg saa dette Spørgsmaal om Liberalismens Stilling i Nutiden behandlet af en af de store Landes politiske Skribenter paa en Maade, som efter min Opfattelse ogsaa kastede Lys over hjemlige Forhold med Hensyn til Liberalismens Stilling overfor de andre Partier, overfor de Konservative og overfor Socialdemokraterne. Jeg tror, det var i „Westminster Gazette“, at en af det liberale Englands bedste Penne I. A. Spender havde skrevet nogle Artikler om Liberalismen, og denne Skribent modtog saa et Brev fra en Indsender, der skrev følgende til ham: Det synes mig, som om Liberalismen er et Produkt af 1800-Tallet og bygget paa individualistiske Ideer, som allerede har udført deres Mission og har udspillet deres Rolle. Paa dette Brev svarede Mr. Spender i en Redegørelse, hvor han bl. a. siger: Ja, hvis Indsenderen med Liberalisme mener den individuelle Frihed, som kulminerede i *laissez faire*-Princippet — som paa Dansk mest træffende kan oversættes ved den højtærede Landbrugsministers: de frie Kræfters frie Spil —, saa er jeg enig med ham i, at det er et overstaaet Standpunkt. Denne Form for Liberalisme baner kun Vej for stadig stærkere Kamp mellem Individuer, Klasser og Nationer. Derfor er det ogsaa, siger Mr. Spender, at den sande Liberalisme i Nutiden rejser sig mod en saadan Tilstand, og han føjer til: „Det er selve Liberalismens Aand uafbrudt at arbejde for Harmoni og Broderskab, at staa paa Vagt mod Uretten, hvad enten den begaas af den ene eller den anden Klasse, af den ene eller den anden Nation, og som uafslædig arbejder for Fred, bygget paa gensidig Tolerance og Hjælp. Den sociale og den internationale Harmoni er i lige høj Grad dens Maal, og paa begge Omraader vil den sande Liberalisme ufortrødens søge efter nye Former for Samarbejde.“ Og saa siger Mr. Spender med Henblik paa de nuværende politiske Forhold i England og i det hele taget: Det er min Opfattelse, at aldrig nogen Sinde har der været større

Nødvendighed for en saadan Liberalisme end netop nu. Var Liberalismen ikke, siger han, saa vilde Valget komme til at staa mellem Konservatismens og Arbejderpartiets Politik. Arbejderpartiet, siger han, er klassepræget, og mange, mange vil aldrig give det deres Tilslutning, fordi de er imod Arbejderpartiets endelige Maal. Saa skulde man da gaa til en konservativ Politik, som kræver Sammenslutning med den røde Fare, en Politik, som ogsaa er klassebestemt og ingen Forstaaelse har af, hvad de sociale Klasser skylder hverandre, og hvad de kan opnaa gennem Samarbejde, og som vender sig imod Arbejderstanden i Forsvar for de besiddende. Og Hr. Spender siger derom: „Jeg ser kun eet Enderesultat af en saadan Politik, nemlig det sikre Nederlag for de besiddende, saa snart Pendulet svinger over og Masserne kommer til at gøre deres Magt gældende. Det næste Skridt maatte saa antagelig blive Fascismen efter italiensk Mønster og Opgivelsen af enhver Udsigt til et frugtbart og ordnet Fremskridt.“ Og deraf drager Mr. Spender da den Slutning, at naar alt kom til alt, maatte, naar man stod overfor Valget mellem disse to kæmpende Dele af Samfundet, Liberalismens Sympati være paa Arbejdernes Side, for, siger han, der er større Aarsag til den fattige Mands Misfornøjelse end til de andres Frygt for Arbejderne. Men den i Sandhed liberale Mand, siger han dernæst, indser, at en saadan Kamp i Samfundet mellem to kæmpende Lejre er ødelæggende for begge Parter, og at i det lange Løb taber den sejrende Part lige saa meget som den tabende. Og saa slutter han med at sige: „Det er Liberalismens specielle Opgave at forebygge denne Kamp, og den maa derfor undgaa at lade sig indrullere i nogen af disse Lejre. Paa samme Maade som det i forrige Aarhundrede var Liberalismens Opgave at værne den individuelle Frihed mod Aristokraternes Privilegier, paa samme Maade er det i Dag dens Opgave at søge at forebygge en Klassekamp, som maa lede til et nyt Tyranni fra den ene eller den anden Side. Friheden kan aldrig betrygges, før den forenes med Samarbejde, og hvad Verden nu behøver mest af alt, er netop Samarbejdets Aand.“

Se, det er en anden Tale end den, Venstre fører her i Landet, naar dets Valgparole er baseret paa dette ene: uforsonlig Kamp mod det Parti, som repræsenterer den største Del af den danske Arbejderstand og udgør en Trediedel af Landets Befolkning. Men hvad jeg her har givet, er i Virkeligheden karakteristisk for